

CPS studiedag: “Hoe geradicaliseerde personen lokaal (re)integreren?”

4 mei 2017, Mechelen

Inleiding

De laatste jaren hebben we heel wat beleidsmaatregelen tegen radicalisering het licht gezien. Heel wat belangstelling gaat daarbij naar de preventie van radicalisering: de vraag hoe we het fenomeen kunnen detecteren en voorkomen. Om tot een integrale aanpak te komen, moet er echter ook aandacht worden besteed aan de nazorg van de betrokkenen. Het gaat niet louter over disengagement en desistance, maar ook over hun (re)integratie in onze samenleving.

Op deze studiedag vragen we ons af hoe de praktijk omgaat met de vraag naar een (re-)integratiebeleid ten aanzien van personen die als “geradicaliseerd” worden benoemd. Op lokaal niveau wordt er volop geëxperimenteerd met casuoverleg, begeleidingsprogramma’s en ondersteuningstrajecten. Wat kunnen we uit deze proefprojecten leren? Welke actoren worden gemobiliseerd en welke interventies worden opgestart? Is er voldoende (financiële) ruimte voor de structurele inbedding van dergelijke initiatieven? Samen met vertegenwoordigers uit de steden en gemeenten, politie, justitiehuis en scholen werd op zoek gegaan naar antwoorden, lessons learned en huidige hiaten.

Doorheen de studiedag komen een zevental thema’s naar boven:

1) Juridisch kader rond informatiedeling

Een blijvend discussiepunt binnen de aanpak van radicalisering blijft het zoeken naar manieren om informatie over het fenomeen binnen de lokale context én het bespreken van specifieke casussen met diverse partners. De invoering van de lokale integrale veiligheidscellen (LIVC) met de ministeriële omzendbrief hebben lokaal partners bij elkaar gebracht, maar daarbij heerst vaak onduidelijkheid over de vraag welke informatie er kan/mag gedeeld worden? In de praktijk hangt het welslagen van een dergelijk overlegplatform veelal af van het vertrouwen tussen partners onderling. Het opbouwen van dergelijke vertrouwensband hangt dan ook vaak af van de bereidwilligheid van partners om deel te nemen én de overtuigingskracht van lokale medewerkers om iedere partners te engageren/activeren om blijvend deel uit te maken van de aanpak. Het overtuigen van partners zonder een concreet juridisch kader blijft echter een moeilijke opdracht, aangezien lokale medewerkers zonder afgebakend mandaat een regierol dienen op te nemen. Lokaal wordt werk gemaakt van deze regierol door vertrouwensbanden op te bouwen door formele en informele contacten en het inzicht dat diensten elkaar kunnen versterken door het delen van “need to know” informatie. Desalniettemin, blijft het een heuse opdracht om de diverse partners te engageren.

2) Multidisciplinaire aanpak

Terugkomend punt bij de diverse presentaties doorheen de studiedag is de noodzaak aan een integrale, multidisciplinaire aanpak om te vermijden dat iedere actor op een eiland werkt. Medewerker deradicalisering Jessika Soors merkt daarbij weliswaar op dat binnen deze aanpak nog niet geheel duidelijk is *who takes the lead? (wie neemt de leiding?)*. Cruciaal binnen een integrale aanpak is een gedeelde visie onder de diverse partners. Zo voelen diverse lokale besturen vandaag nog steeds de naweeën van het sterke repressieve optreden ten aanzien van de “geradicaliseerde jongeren” bij het begin van de exodus naar Syrië en Irak. Voor diverse gezinnen heeft dit optreden een sterke, in vele gevallen traumatische, indruk nagelaten die gezorgd heeft voor een onomkeerbare breuk met publieke en niet-publieke hulpverlenende instanties. Afstemming, gedeelde taal en visie zijn daarom kritische succesfactoren binnen een integrale werking.

3) Maatwerk op lokaal niveau

Het tegengaan van gewelddadig extremisme dient op diverse niveaus te worden aangepakt door een langdurige inzet op betrokkenheid, monitoring en bijsturing. Cruciaal bleek de mate waarin gemeenten erin slaagden om intern regie te voeren op de onderlinge afstemming van professionele handelingsperspectieven vanuit openbare orde, welzijn, onderwijs, maatschappelijk werk, jeugdbeleid en wijkgerichte aanpakken. De geïnstalleerde overlegplatformen (LIVC, casustafel, etc.) creëren een mogelijkheid om per casus het juiste traject te bepalen en af te stemmen rond verdere opvolging. Belangrijk daarbij is om personen die dreigen te vervreemden of radicaliseren zo lang mogelijk te betrekken binnen de werking. Johan Leman haalt aan dat er geen personen zijn vertrokken naar Irak & Syrië die actief waren binnen een jeugdwerking of sportvereniging. Belangrijk is dan ook om jongeren te blijven betrekken, contacten te intensifiëren, in te zetten op sociaal kapitaal door op zoek te gaan naar alternatieve vormen van verbinding. Dit kan op sportief vlak, maar biedt jongeren vooral een mogelijkheid om talenten te ontwikkelen (sport, dans, muziek, houtbewerking, artistieke opleiding, etc.)

4) Invloed sociale media

Een aspect waarvoor de experts waarschuwen binnen het radicaliserings- of vervreemdingsproces is het gebruik van sociale media. Er wordt aangegeven dat ouders vaak een vals gevoel van veiligheid hebben bij jongeren die veelvuldig contacten onderhouden via sociale media, aangezien de jongere binnen de thuisomgeving in een veilig nest vertoefd. Desalniettemin, schuilt het gevaar vaak in het gebruik van sociale media. Zo worden we geconfronteerd met nieuwe uitdagingen daar veel jongeren van Turkse origine via sociale media kanalen gerekruteerd worden om zich aan te sluiten bij het leger van Erdogan. Bovendien spreken jongeren vaak onderling niet over hun gebruik van sociale media. De noodzaak dringt zich dan ook aan om, net zoals de Foyer vzw, tools te ontwikkelen die jongeren bewust maken over de rol van sociale media en de manier waarop mediaberichtgeving (mogelijks) gemanipuleerd wordt.

5) Sensibilisering rond polarisering én stigmatisering

Terugkerende tendens die door de sprekers wordt aangehaald zijn de spanningen die in de samenleving sterk (lijken) toe te nemen zowel binnen als tussen diverse gemeenschappen in België. Zo haalt directrice en GO! Referentiepersoon Radicalisering, Karin Heremans aan dat binnen de scholen zogenaamde groomers ingezet worden om “afvalligen” in vraag te stellen én te bestraffen én er botsingen ontstaan tussen diverse wereldbeelden. Leerkrachten en eerstelijns werkers dienen daarom gesensibiliseerd te worden om zelf een rol op te nemen om in dialoog te gaan rond moeilijke thema’s (vb. evolutieleer, seksualiteit, etc.) zonder daarbij zelf te polariseren en/of te stigmatiseren. Daarnaast halen sprekers aan dat het belangrijk is om de interlevensbeschouwelijke dialoog te promoten en open te staan voor pluralisme en interculturalisme.

6) Re-integratie van de “no-future” generation

De mogelijks grootste uitdaging blijft liggen bij de vraag of en hoe we terugkeerders en “geradicaliseerde” personen terug een plaats kunnen geven in de maatschappij. Diverse oorzaken worden in verband gebracht met deze groep (ervaren onrechtvaardigheid, discriminatie, sensatiezoekend gedrag, etc.), maar mogelijks de belangrijkste gedeelde noemer is een vorm van uitzichtloosheid, of zoals Professor Coolsaet stipuleert de “no future generation”. Een belangrijke actor bij het re-integreren van dergelijke “no future” groepen zijn de justitiehuizen, die reeds binnen de reguliere werking sterk inzetten op onder andere het vermijden van recidive en begeleiding daders én slachtoffer. Veerle Pasmans, directrice justiehuizen Antwerpen, geeft aan dat op casusniveau momenteel reeds sterk werk wordt verricht waarbij justitieassistenten momenteel ook leren van de multi-agency aanpak die bij diverse steden en gemeenten is ontwikkeld binnen het preventieve luik. Desalniettemin, blijft het voor de sprekers vaak natte vinger werk waarbij alle partners zich dienen aan te passen aan de omstandigheden die zich opdringen, vaak zonder concreet mandaat én juridisch kader.